

УДК 338.439

Колесник В.І.

кандидат економічних наук, доцент
кафедра управління бізнесом
Одеська національна академія харчових технологій
вул. Канатна, 112, м. Одеса, Україна, 65039
E-mail: brig_od@i.ua

ПРО ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ПРИВАБЛИВІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Статтю присвячено розгляду шляхів підвищення інвестиційної привабливості підприємств харчової промисловості. Визначаються проблеми сьогодення при залученні інвестицій до сектору харчової промисловості. Обґрунтовано доцільність застосування управлінського консалтингу як інноваційного шляху підвищення інвестиційної привабливості підприємств даного сектору. Пропонується системний підхід до управління факторами інвестиційної привабливості, який є індивідуальним до внутрішньогалузевого поділу підприємств харчової промисловості.

Ключові слова: інвестиційна привабливість, шляхи підвищення інвестиційної привабливості, управлінський консалтинг, системний підхід, управління факторами інвестиційної привабливості.

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution 4.0 International License](http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Підприємства харчової промисловості в усі часи є надважливим елементом економічної системи країни та одним з найпопулярніших об'єктів інвестування. За умов непростой економічної ситуації сьогодення саме активізація інвестиційної діяльності є однією з найважливіших передумов розвитку промисловості взагалі, та харчової – зокрема. Криза на сході країни значно ускладнила завдання з управління інвестиційною діяльністю: звичні шляхи залучення інвестицій, які були ефективними в минулому, на сьогодні не завжди дають бажаний результат. Тому актуальним є пошук інноваційних шляхів підвищення інвестиційної привабливості підприємств харчової промисловості. Враховуючи віднесення на законодавчому рівні виробництва та зберігання харчових продуктів до переліку пріоритетних галузей економіки України [1], дослідження за даною темою має суттєве науково-практичне значення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням різних аспектів роботи підприємств харчової промисловості, в тому числі питанням їх інвестування присвячено праці багатьох науковців: Замлинського В.А., Кужель В.В., Куць В.В., Тарасової О.В., Чирви О.Г., Форкош Н.М.

Проте висока турбулентність елементів бізнес-оточення підприємств харчового сектору, зміна структури факторів впливу на інвестиційну діяльність, а також стабільно високий агропромисловий потенціал України, актуалізують подальше вивчення даної сфери.

Мета дослідження. Метою дослідження є аналіз шляхів підвищення інвестиційної привабливо-

сті підприємств харчової промисловості в Україні з позицій можливості застосування в практиці управління: огляд існуючої ситуації в даній сфері, а також аналіз перспективних інноваційних варіантів залучення інвестицій до підприємств харчового сектору.

Виклад основних матеріалів та їх обґрунтування. Харчова промисловість завжди була для України однією з найважливіших галузей господарства – з позицій задоволення продовольчих потреб населення, наповнення бюджету, формування експортного потенціалу, акумуляції інвестицій. Статистичні дані свідчать, що навіть в останні кілька років, які є дуже складними для економіки країни, харчова промисловість характеризується відносно стабільними показниками. Наприклад, за даними Державної служби статистики [3], капітальні інвестиції у виробництво харчових продуктів, склали у 2015 р. 13548,5 млн. грн. (15,4 % від загального обсягу капітальних інвестицій в промисловість), в 2014 р. – 13486,7 млн. грн. (15,6 %), в 2013 р. – 14941,3 млн. грн. (15,3 %). Це, з одного боку, свідчить про стабільно високий інтерес інвесторів до даної сфери, а з іншого – відсутня динаміка стійкого збільшення обсягів інвестування (насамперед зовнішнього, від закордонних інвесторів, оскільки саме вони можуть дати найбільший ефект за рахунок прямих фінансових вкладень та досвіду управління). Очевидно, що мають місце певні проблеми, які обумовлюють такий стан справ, впливають на кількісно-якісні параметри шляхів інвестування. Серед найголовніших необхідно виділити такі:

- фізичне зменшення кількості потенційних підприємств-об'єктів інвестування, які розташовані на тимчасово непідконтрольних Україні територіях на сході та півдні країни. Зокрема, наразі немає мож-

ливості говорити про залучення інвестицій на виробні, рибопереробні підприємства тощо, які розташовані в Криму, зернопереробні підприємства сходу країни;

- недостатній рівень професійної управлінської компетенції керівників підприємств. Цей фактор часто є ключовим при прийнятті інвестором (особливо закордонним) рішення про інвестування, адже очевидним є те, що стан справ на підприємстві – результат дій менеджменту та наслідок його компетенції;

- недостатньо ефективна державна політика в сфері підтримки інвестиційної діяльності, якій насамперед бракує системного підходу. Так, необхідно погодитись, що на законодавчому рівні проводиться певна робота для активізації інвестиційної діяльності та покращення інвестиційного клімату в галузі зокрема, та країні взагалі. Проте, на практиці буває так, що потенційний інвестор, якому законодавчі акти гарантують привабливі пільгові умови ведення бізнесу, виїхавши на місце фактичного розташування підприємства та побачивши незадовільний стан, наприклад, автомобільних шляхів (населеного пункту, регіону) відмовляється інвестувати в підприємство, оскільки розуміє, що: а) це істотна проблема для реалізації підприємством в майбутньому транспортно-логістичної функції; б) такі проблеми він не зможе вирішити самотужки (тим більш терміново), без участі держави;

- високі макроекономічні ризики, насамперед ризики валютних коливань, раптових (і, часто економічно необґрунтованих, в основі яких може бути монопольний зговір учасників ринку) цінових коливань, які ускладнюють роботу, є слабопрогнозованими, складнокерованими та такими, що слабо регулюються державою.

Як видно, з наведеного вище, інвестиційна діяльність в харчовій промисловості пов'язана з низкою складних факторів впливу, частина з яких є класичними, з якими підприємства стикалися в усі часи, а частина – специфічними факторами сьогодення, які є новими для суб'єктів інвестиційної діяльності і тому особливо складними в роботі. Виходячи із таких обставин, шляхи інвестування зокрема та система управління інвестиційною діяльністю загалом, повинні відповідним чином змінюватися, адаптуючись до нових умов бізнес-середовища. Для цього менеджмент підприємств повинен характеризуватися інноваційністю та здатністю реалізувати оновлену модель управління інвестиційною діяльністю підприємства, особливо в частині підвищення інвестиційної привабливості. В якості базових елементів інноваційного підходу до управління інвестиційною привабливістю підприємств в нових умовах можуть бути наступні:

1. Залучення інституту управлінського консалтингу до управління підприємством, як один із шляхів підвищення інвестиційної привабливості. Принцип дії даної тези зображено на рис. 1.

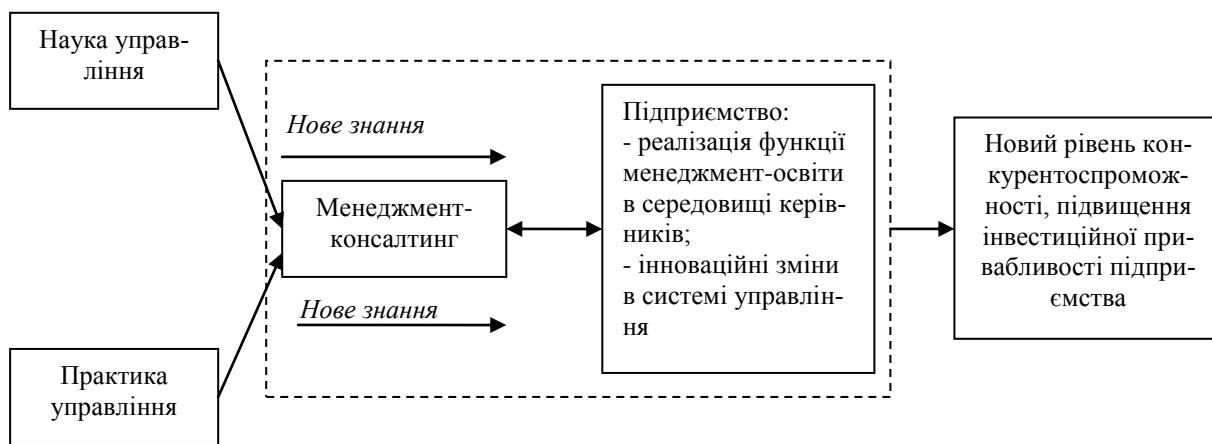

Рис. 1. Вплив управлінського консалтингу на інвестиційну привабливість підприємств харчової промисловості [авторська розробка]

Висока турбулентність бізнес-середовища вимагає від керівників інноваційності. Лише за такої умови будь-яка фірма може розраховувати на конкурентоспроможність, а отже бути привабливою для інвесторів. Джерело інноваційності – нове знання, джерело нового знання – дослідницька робота, яку провадить менеджмент-консалтинг, поєднуючи в собі науку та практику управління та реалізуючи функцію менеджмент-освіти в середовищі керівників. Переваги механізму, реалізованого на рис. 1 простота, сис-

темний підхід та можливість застосування в практиці управління підприємствами харчової промисловості рівно як для підприємств інших галузей.

Додатковими аргументами на користь залучення консалтингу до сектору саме харчової промисловості є, по-перше, багаті історико-управлінські традиції, які має Україна саме в секторі сільськогосподарського консалтингу, або як його іноді називають – дорадництва.

По-друге – ефективність впливу інституту менеджмент-консалтингу на конкурентоспроможність, а значить, і на інвестиційну привабливість підприємств будь-якої галузі давно доведено практикою господарювання в багатьох країнах Європи та Світу.

Виходячи з вищевикладених тез і, насамперед з того, що менеджмент-консалтинг поєднує в собі здатність інтегрувати науково-дослідницьку роботу та практику менеджменту з індивідуальністю до галузевого поділу економіки, представляється за можливе стверджувати, що саме менеджмент-консалтинг може та повинен відігравати важливу роль, як в процесах підвищення інвестиційної привабливості підприємств харчової промисловості, так і в процесах якісного відтворення економіки України в цілому. Інші кроки по підвищенню інвестиційної привабливості можуть бути наслідками співпраці менеджменту підприємства з консалтерами.

2. Формування інвестиційної стратегії підприємства, яка дозволить системно підходити до питань інвестиційної привабливості, буде відображати бачення взаємодії з інвесторами, коло завдань, які необхідно реалізувати підприємству для досягнення стратегічних інвестиційних цілей тощо. Дане положення є тим більш принциповим, оскільки саме стратегія повинна визначати організаційну структуру підприємства, яка дозволить якісно трансформувати інтелектуальну енергію керівників в практичні здобутки підприємства. Це знову ж таки предмет та результат діяльності менеджменту підприємства.

3. Адаптація систем управління якістю продукції до стандартів потенційних інвесторів. Це особливо актуально для підприємств, які планують залучати закордонних інвесторів та займатися експортною діяльністю. Розуміючи факт того, що в Україні система менеджменту безпеки харчової продукції обов'язкова для впровадження та функціонування відповідно до закону України «Про основні засади та вимоги до безпеки і якості харчових продуктів» все ж таки необхідно розуміти, що на практиці «замовником» стандарту системи менеджменту безпеки харчової продукції, яким має відповідати виробник, виступає, по суті, споживач – торговельна мережа. Як правило, великі торговельні мережі вимагають наявності більш жорстких систем IFS і BRC. Для Євросоюзу як мінімум потрібна впроваджена й сертифікована система за стандартом FSSC 22000 (поліпшена версія ISO 22000). Ринок Середньої Азії здебільшого орієнтується на стандарти Митного союзу, згідно з якими достатньо мати системи управління безпекою виробництва, які відповідають принципам HACCP (тобто ISO 22000 достатньо). На Близькому Сході ситуація неоднозначна. З одного боку, країни, які раніше були колоніями Франції (Алжир, Туніс, Марокко), прагнуть запроваджувати у себе європейські стандарти і вимоги до безпеки та умов виробництва продукції. Країни Перської затоки більш гнучкі в цьому плані, для них достатньо виконання вимог ISO 22000 [7].

4. Створення механізму ефективної взаємодії інвесторів з органами державної влади. Наразі Кабінет Міністрів України анонсував створення Держав-

ного агентства супроводу інвестицій – органу, який сприятиме іноземному інвестуванню в Україну. За умов професійного підходу до реалізації цього наміру, даний орган може бути саме тим елементом механізму, який інтегруватиме зусилля, інтереси та можливість учасників інвестиційних проектів. Поки що достеменно невідомо, які саме функції виконуватиме агентство, але вбачається логічним стверджувати, що по своїй професійній сутності це має бути в тому числі консультативна діяльність з питань управління інвестиціями в пріоритетних галузях економіки (до яких відноситься харчова промисловість).

При цьому важливо розуміти, що знову ж таки на перше місце виходить якість управлінських дій з організації та подальшого управління діяльністю цієї нової структури, бо очевидно, що сам факт створення будь-якого агентства, бюро тощо, не гарантує його ефективної роботи. Більш того, в даному випадку ускладнюється система управління системою державного регулювання інвестиційної діяльності, оскільки в ній з'являється новий елемент.

Висновки та перспективи подальших досліджень. На основі проведеного дослідження є можливими наступні висновки:

- на сьогоднішній день інвестиційна привабливість підприємств харчової промисловості в Україні характеризується певними проблемами. Це насамперед недостатній рівень професійної компетенції менеджменту підприємств, що знижує довіру інвесторів, збільшує їх ризики; високий рівень фізичного та морального зносу обладнання підприємств; використання застарілих технологій переробки продуктів харчування; високий рівень фальсифікацій на ринку харчових продуктів і одночасно в багатьох випадках лише формальна відповідальність за порушення діючого законодавства, що ускладнює конкуренцію для добросовісних виробників та інвесторів; недостатньо розвинута інфраструктура (транспортна, фінансова тощо); відсутній механізм ефективної співпраці суб'єктів інвестиційної діяльності з державними органами; низький рівень інтеграції стандартів якості продукції до європейських та світових стандартів.

- підприємства харчової промисловості залишаються одними з найпривабливіших для інвестування. Одна з причин – висока вірогідність отримання стабільних прибутків за рахунок того, що попит на продукцію підприємств харчової промисловості здебільшого низькоеластичний (нееластичний) і тому навіть за умов цінових коливань інвестор може розраховувати на стабільний попит. Окрім цього, це – сприятливі економіко-географічні, кліматичні умови ведення бізнесу, а також глибокі історичні традиції роботи даної галузі.

- до шляхів підвищення інвестиційної привабливості підприємств харчової промисловості віднесено залучення управлінського консалтингу як інноваційного інструменту інтеграції здобутків науки та практики управління в даній галузі; створення механізму ефективної взаємодії всіх суб'єктів інвестиційної діяльності з державними органами; адаптація систем управління якістю продукції до стандартів

потенційних інвесторів; формування інвестиційної стратегії підприємств та держави, яка дозволить системно підходити до питань інвестиційної привабливості, в тому числі формувати стійкий сприятливий інвестиційний клімат.

Перспективами для подальших досліджень є питання регіональних аспектів підвищення інвестиційної привабливості підприємств харчової промисловості.

Література

1. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку пріоритетних галузей економіки» від 14 серпня 2013 р. № 843-р.: станом на 01.08.2016р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/843-2013-p#n7>
2. Замлинський В. А. Європейська орієнтація інвестиційної політики підприємств харчової промисловості України [Електронний ресурс] / В.А. Замлинський // Проблеми і перспективи економіки та управління. – 2015. – № 2(2). – С. 101-107. – Режим доступу: http://journals.stu.cn.ua/problems_and_prospects_economics_management/article/view/65305/60568
3. Капітальні інвестиції за видами промислової діяльності за 2010-2015 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2013/ibd/ibd_rik/ibd_u/ki_rik_p_u_e_bez.htm
4. Кузнецов Е.А. Професіоналізація управлінської діяльності: система, механізм та інноваційна динаміка: [монографія] / Е.А. Кузнецов // Одеса: Наука і техніка, 2015. – 368 с.
5. Кужель В. В. Соціальна політика та соціальні інвестиції підприємств агропродовольчої сфери / В. В. Кужель // Економічний форум. – 2015. – № 1. – С. 286–294.
6. Куць О. І. Сучасний стан та проблеми розвитку підприємств харчової промисловості України роки [Електронний ресурс] / О. І. Куць, Т. В. Куць // Економіка та управління АПК. – 2013. – Вип. 10. – С. 17–22. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/есупарк_2013_10_5
7. Пінюшко О. Харчова безпека по-європейські роки [Електронний ресурс] / О. Пінюшко // Європейська правда. – 2015. – Режим доступу: <http://www.eurointegration.com.ua/experts/2016/01/27/7043650/>
8. Солодуха О.В. Генезис рынка управленческого консалтинга в Украине / О.В. Солодуха // Научное мнение. – 2013. – № 6. – С. 95-98
9. Тарасова О. В. Проблеми поліпшення інвестиційного клімату в харчовій промисловості України роки [Електронний ресурс] / О. В. Тарасова, М. М. Міхов // Економіка харчової промисловості. – 2013. – № 4. – С. 33–36. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/echp_2011_4_10.
10. Форкош Н.М. Роль інвестиційної стратегії у вирішенні проблем підприємств харчової промисловості роки [Електронний ресурс] / Н.М. Форкош // Проблеми науки. – 2012. – №6. – С. 15-21. – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/51047/03-Forkosh.pdf?sequence=1>
11. Чирва О. Г. Зарубежный опыт развития повышения конкурентоспособности пищевых предприятий Украины / О. Г. Чирва // Азимут научных исследований экономика и управление. – 2013. – №1 (2). – С. 31–35.
12. Kuzhel V. The theoretical basis of investment support of the development of the enterprises of agro-food sphere / V. Kuzhel // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія «Економічні науки». – 2014. – № 1 (72). – С. 144–149.

Стаття надійшла 16.08.2016
 Стаття прийнята до друку 29.08.2016
 Доступно в мережі Internet 30.09.2016

Колесник В.И.

кандидат экономических наук, доцент
 кафедра управления бизнесом
 Одесская национальная академия пищевых технологий
 ул. Канатная, 112, м. Одеса, Украина, 65039
 E-mail: brig_od@i.ua

О ПУТЯХ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ УПРАВЛЕНИЯ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТЬЮ ПРЕДПРИЯТИЙ ПИЩЕВОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ

Статья посвящена рассмотрению путей повышения инвестиционной привлекательности предприятий пищевой промышленности в Украине.

Обоснована актуальность исследования, которая заключается в том, что из-за быстрого изменения факторов внешнего окружения предприятий, сложной макроэкономической ситуации в Украине предприятия пищевой промышленности, которые являются очень популярными объектами инвестирования, сталкиваются с рядом проблем, связанных с инвестиционной привлекательностью и путями ее повышения. Поэтому управленческие технологии и научные разработки прошлых лет по управлению инвестиционной привлекательностью предприятий не всегда являются подходящими к применению в условиях современной экономики.

На основе данных Государственной службы статистики за 2013-2015 годы проанализированы показатели капитальных инвестиций в производство пищевых продуктов.

Указаны наиболее актуальные проблемы, связанные с инвестированием предприятий пищевой промышленности с учетом природы их происхождения. Прокомментирована сущность каждой проблемы, указано на возможные причины ее возникновения.

Анализ указанных проблем позволил сформировать инновационный подход к путям повышения инвестиционной привлекательности. Ключевые позиции данного подхода следующие: использование менеджмент-консалтинга как инструмента повышения конкурентоспособности, а значит и инвестиционной привлекательности предприятия; формирование инвестиционной стратегии предприятий, которая позволит системно подходить к вопросам инвестиционной привлекательности; адаптация систем управления качеством продукции стандартам потенциальных инвесторов; создание механизма эффективного взаимодействия инвесторов с органами государственной власти.

Преимущества данного подхода заключаются в том, что в его основе заложены системный подход и индифферентность к отраслевому разделению, то есть возможность применения любым предприятием сектора пищевой промышленности.

Ключевые слова: инвестиционная привлекательность, пути повышения инвестиционной привлекательности, управленческий консалтинг, системный подход, управление факторами инвестиционной привлекательности.

Kolesnik V.

Ph.D. in Economics, Associate Professor
Department of Business Administration
Odessa National Academy of Food Technologies
Kanatna str., 112, Odessa, Ukraine, 65039
E-mail: brig_od@i.ua

THE WAYS TO IMPROVE THE MANAGEMENT OF INVESTMENT ATTRACTIVENESS IN FOOD INDUSTRY COMPANIES

The article deals with the ways of improving the investment attractiveness of the food industry in Ukraine.

The article observes possible ways of improvement and problems that rise as a result of investment attractiveness of Ukrainian enterprises, caused by the fast changing environment factors and difficult macroeconomic situation in Ukraine in the food industry. Therefore, management technologies and scientific developments regarding previous years of investment attractiveness of enterprises is not always possible to use the conditions of the economy today.

Based on data from the State Statistics Service for the years 2013-2015 we analyzed the performance of capital investment in the production of food.

The origin of most urgent problems related with the present investment into food industry have been discussed. The nature of each problem has been given the likely causes and commented on.

Analysis of these problems allowed to form an innovative approach to find ways of increasing investment attractiveness. Key positions of this approach are:

- use of management consulting as a tool to increase competitiveness, and hence investment attractiveness;

- formation of investment strategy for enterprises, which will allow to approach the issues of investment attractiveness systematically;

- will help production quality management to meet the standards to potential investors;

- will create a mechanism of effective interaction between investors and public authorities.

The advantages of this approach are that it is systematic and its indifference to the industry division, which makes it useful for any enterprise in the sector of the food industry.

Keywords: investment prospects, ways to increase investment prospects, management consulting, system approach, management of investment prospects factors.

References

1. Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro zatverdzhennia pereliku priorityetnykh haluzei ekonomiky» vid 14 serpnia 2013 r. № 843-r.: Stanom na 01.08.2016r. (2016, August 01). Retrieved 2016, from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/843-2013-r#n7>
2. Zamlynskyi, V. A. (2015). Yevropeiska oriiientatsiia investytsiinoi polityky pidpriemstv kharchovoi promyslovosti Ukrainy. Retrieved 2016, from http://journals.stu.cn.ua/problems_and_prospects_economics_management/article/view/65305/60568
3. Kapitalni investytsii za vydamy promyslovoi diialnosti za 2010-2015 roky. (2015). Retrieved 2016, from https://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2013/ibd/ibd_rik/ibd_u/ki_rik_p_u_e_bez.htm
4. Kuznetsov, E. A. (2015). Profesionalizatsiia upravlinskoï diialnosti: Systema, mekhanizm ta innovatsiina dynamika. Odesa: Nauka i tekhnika.
5. Kuzhel, V. V. (2015). Sotsialna polityka ta sotsialni investytsii pidpriemstv ahroprodovolchoi sfery. Ekonomichnyi Forum, 286-294.
6. Kuts, O. I. (2013). Suchasnyi stan ta problemy rozvytku pidpriemstv kharchovoi promyslovosti Ukrainy roky. Retrieved 2016, from http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecupapk_2013_10_5
7. Piniushko O. Kharchova bezpeka po-ievropeiski roky. (2015). Retrieved 2016, from <http://www.eurointegration.com.ua/experts/2016/01/27/7043650/>
8. Solodukha, O. V. (2013). Henezys rynku upravlencheskoho konsal'tynha v Ukrainy. Nauchnoe Mnenye, 6, 95-98.
9. Tarasova, O. V., & Mikhov, M. M. (2011). Problemy polipshennia investytsiinoho klimatu v kharchovii promyslovosti Ukrainy roky. Retrieved 2016, from http://nbuv.gov.ua/UJRN/echp_2011_4_10.
10. Forkosh N.M. Rol investytsiinoi stratehii u vyrishenni problem pidpriemstv kharchovoi promyslovosti roky. (2012). Retrieved 2016, from <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/51047/03-Forkosh.pdf?sequence=1>
11. Chyrva, O. H. (2013). Zarubezhnyi opyt razvytyia povysheniya konkurentosposobnosti pyshchevyykh predpriiatyi Ukrainy. Azymut Nauchnykh Yssledovanyi ekonomyka Y Upravlenye, 1(2), 31-35.
12. Kuzhel, V. (2014). The theoretical basis of investment support of the development of the enterprises of agro-food sphere. Visnyk Chernihivskoho Derzhavnogo Tekhnolohichnoho Universytetu. Seriiia «Ekonomichni Nauky», 1(72), 144-149.

Received 16 August 2016
 Approved 29 August 2016
 Available in Internet 30.09.2016